

նակէ ճշմարիտ չքաւորութիւն: — Ֆիզիքական նեղութիւն մը կը ջլատէ խնդալը. հոգին այնքան ազատ չէ ալլես անտեղիէն ստեղծու համար ընտանիին բաւական դիւրութեամբ: — Վնաս մը, խտրականք մը, կը վանեն զուարթութիւնը. մեր սխալ ընթացքին անդրադառնալու զբաղած, մեր տկարութեան խորհուրդին մէջ մտառուութեամբ, չունինք ալլես ըստ բաւականին պայծառ և սուր տեսողութիւն մը: — Նայնպէս մօտալուտ վտանգի մը անձկութիւնը կը ցամքեցնէ խնդութեան ազդիւրները:

Ի՞նչ է ուրեմն խնդալուն հոգեբանական բնութիւնը: Մեր հոգին զօրժունէութիւն մըն է որուն պաշտօնը եղական է. նոր առարկաներ մտցնել ծանօթ ստորոգութիւններու մէջ: Մարդկային իմացականութիւնը բնաւ ուրիշ բան մը չ'ընենք: — Երբ առարկայ մը տեղ չի գտներ որեւէ ստորոգութեան մը մէջ, ան ամբողջովին խոյս կուտայ մեր միտքէն. զօրօրինակ, մեր չզիտցած մէկ լեզուին բառերը. անիմանալի է ասիկա: — Երբ առարկայ մը միանգամայն տեղ գտնէ երկու ստորոգութիւններու մէջ, որոնք զիրար կը տարամերժեն, կը բախէ մեր միտքը. զօրօրինակ, եռանկիւն մը որ չորս կողմեր ունենայ. ասիկա անտեղի է: — Երբ առարկայ մը համարձակօրէն կը մտնէ ստորոգութեան մը մէջ, մենք կը զգանք խաղաղ գոհացում մտածութեան ճանաչումին. ասիկա բանաւոր է: — Երբ առարկայ մը մէկ կողմէն անտեղի է, և միւս կողմէն շատ նշանաւոր տեղ մը կը գտնէ ընտանի ստորոգութեան մը մէջ, միտքը կարծես ստեղծական ցնցում մը կը զգայ. այս է խնդալը:

C. M.

Թրգմ. Ն. Ա.

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Բարեկամական կապերը, թէև տարբեր ընտանեկան կապերէ, նոյնքան անհրաժեշտ են Ժողովուրդի մը կեանքին: Բարեկամութեան մէջ իմացականութիւնն ու զգացումը կը տիրապետեն բնագիշին: Ինչո՞ւ վերջինը անբաւարար կը նկատուի: Միթէ ընտանիքը իր անդամներուն չի՞ տար կեանքի ճամբու յարմար ընկերներ:

Այս հարցման պատասխանը այն է թէ շատեր կ'ապրին անտեսելով ամուսնութիւնը: Ոմանք պարզապէս նկատի չեն առնել զայն և ուրիշներ զխտակցարար կը խուսափին անկէ: Նկատի առնելով որ աշխարհի մէջ կրննորութիւնը կը գերազանցէ այլերու թիւը, միակնութիւն քաջալերող քաղաքակրթութիւն մը բնականաբար պիտի չիօրջատէ ամենուն ամուսին մը ընտրելու առիթը: Տակաւին կան, որոնց ներքին կառուցը չ'արտօնէ իրենց ամուսնանալ... ամուսնանալու սիրոյն. վաքնգի անոնք նախապատուութիւն կուտան որոշ զաղափարներու ու ճաշակներու որոնք տակաւ առ տակաւ ծաղկած են իրենց մէջ: Ուրիշներ զանազան պատճառներով, հետեւ կը մնան ամուսնութենէ: Խօստուսով մը ամբողջ կեանք մը կապել, քաջութիւն կը պահանջէ: Լուրջօրդի մը նման սուղուելու է: Այս քաջութիւնը ամենուն չէ տրուած:

Թաճախ չենք կրնար մեր սրտերը բանալ մեր ընտանիքի անդամներուն, կամ անոնց՝ որոնց կը սիրենք, որովհետեւ, ընտանեկան կապերը արեան կապեր են, և զուրգուրանքը զիւրութեամբ կը տրուի: Այսպէս ամենուն մտքերուն մէջ — ըլլան անոնք զաւակ, հայր, մայր, ամուսին, սիրող — չիօսուած ցաւեր կան:

Այս պահուած բաները կը թունաւորեն միտքը, ինչպէս վէրքի մը մէջ պարփակուած օտար մարմիններ հիւսկէնները կը թունաւորեն: Գերթուածի մը երկու տողերը յօրինելու մարմաջով մը չէ՞ որ թէքէեան գրած է,

«Այսպիսով հոգիին կ'ըլլայ այնքան ցուրտ,

Սառեւն դառնացած նարինջի մը պէս»:

Ժամանակը արհամարհող իրողութիւն մըն է այս: Մարդիկ պարտին խօսիլ, պարզել իրենց մտածումները: Կազմին ու ըմբօստ զգացումներ արտայայտել, բարեկամի մը հետ խօսիլ անոնց մասին, զանոնք լոյսին բերել է: Սիրոյ ու ընտանեկան կապերէն տարբեր մեծութիւն մը միայն կրնայ այս հրաշքը գործել:

Ի՞նչպէս կը ծնի բարեկամութիւնը: Իր նախնական վիճակին մէջ այնքան զիւրաբեկ բոյս մը կը թուի ըլլալ որ սէրը, անոր տեղոյն ու տկար ցողունին քովն ի վեր ձգելով կրնայ անշնչացնել զայն:

Այս սերտ կապը, բոլորովին բնական է. որովհետեւ անձը որուն կը հանդիպինք հազուադիւստ յատկութիւններ ունի: Բառ մը, ժպիտ մը, նայուածք մը ազնիւ հոգի մը կը յայտնաբերէ: Հիասքանչ արարք մը մեզ կը վստահեցնէ թէ ազնուական անձնաւորութեան մը ներկայութիւնը ունինք: Բարեկամութիւնը կը ծնի . . . բարեկամութենէ: Այս անակնկալ մտերմութիւնները կարելի են նոյնիսկ եթէ ընտրեալ բարեկամը մեծ յատկութիւններ չունի. — ընտրութիւններ յարաբերական արժէք ունին: Երկտասարդուհի մը յանկարծ ուրիշի մը մտերմութիւնը կ'ըլլայ, ու երկրորդի մը անհաճոյ կը թուի: Առաջինին պարագային, բախտի բերմամբ, նախասահմանուած ներդաշնակութիւն մը լոյսին եկած է, իր հետ բերելով բարեկամութիւն:

Քիչ քաջաւորութեամբ, այսպիսի բարեկամութիւններ չեն տեսիր: Մարդիկ ծոյլ են, և յաճախ կը պատահի որ առանց բաւարար պատճառի, մարդ ձանձրանայ նորածին յոյզէ մը, եթէ արգելք մը չօգտագործէ չամբացնէ զայն: «Նոյն բաները կը պատէ . . . միշտ կ'ուշանայ . . . կը ձանձրացնէ . . . շատ կը տրտնջայ»: Այսպիսի պարագաներուն ինքնագուշակ ըլլալու է: Դպրոցներու, եղբայրութեանց, բանակի, ակումբներու մէջ մարդիկ ամէն օր կը հանդիպին: Այս խումբներուն մէջ տեսակ մը ընտանեկան պարտաւորութիւն կայ, ինչ որ առողջ է: Մարդիկ ստիպուած են իրար հետ ապրիլ, ու կը վարժուին իրարու: Մարդոց մեծամասնութիւնը բարեկամ ունենալէ վերջ կը բարեկամուին:

«Մենք զմեզ կը մխիթարենք մի քանի բարեկամներով, ճշմարիտ հաս մը գտած չ'ըլլալուս» կ'ըսէ Bonnard. ճշմարիտ բարեկամութիւնը տարբեր ընտրութեան մը կը կարօտի: Ամէն մարդու չէ տրուած նուիրուիլ անոր՝ որուն կը յարգէ: Ոմանք կը նախանձին զիմացիներն գերադասութեան, ու կը ջանան սխալներ մատնանշել փոխանակ նմանելու անոնց, նոյն առաքինութիւնները ունենալով: Ուրիշներ կը վախճան պայծառամիտ մարդոց կարծիքներէն, ու բարեկամ կ'ընտրեն նուազ խտտապահանջ անձներ:

«Քիչ է թիւը ազնուական մարդոց, մեծ մտքերու, հմայիչ հոգիներու որոնք ամբողջին մէջ են հոս, հոն, Կան» որոնք կը հաւատան ասոր, սակայն չեն վստայիր փնտռելէ զանոնք, ու կը սիրեն անոնց, չգտած: Այսպիսիներ ծնած են բարեկամութեան համար: Bonnard-ի այս բառերուն աւելցնել կ'ուզեմ թէ այդ բարձր յատկութեանց քովն ի վեր, մի քանի տանելի ու համակրելի տկարութիւններ կը քաջալերեն մեզ մեր սիրոյն մէջ: Անգութ բան մը կայ բացարձակ կատարելութեան մէջ, որ կը ձնչէ մտքին ու սրտին, որ յարգանք կը պարտադրէ, բայց բարեկամութիւնը հեռու կը պահէ: Միշտ ուրախ կ'ըլլանք երբ մեծ մարդ մը իր տարօրինակութիւններով կը վստահեցնէ մեզի թէ մարդկային է:

Պատահական բառ մը կամ նայուածք մը, նման անձնաւորութիւն ու միտք ունեցողներ իրար կը բերէ: Կամքը կ'արտօնէ այս համակրութեան աճումը: Վստահութիւնը փոխադարձ կ'ըլլայ: Ու այսպէսով երկու անձանցներ աւելի իմացական ազատութիւն կը վայելեն, քան արեան կապով իրարու կապուած անհատներ:

Ի՞նչ է տարբերութիւնը բարեկամութեան և ընկերութեան: «Ինչ որ մարդիկ բարեկամութիւն կը կոչեն» կ'ըսէ la Rochefoucauld «ընկերային յարաբերութիւն մըն է լոկ, շնորհներու փոխանակում մը, որ կ'իջնէ վաճառականական զեանի, ուր Եսը միշտ շահ մը կ'ակնկալէ»: La Rochefoucauld հոս կը ցուցնէ թէ ինչ չէ բարեկամութիւնը: Վաճառականական յարաբերութիւն: Երբեք: Բարեկամութիւնը այդ չի՛ կրնար ըլլալ: Ընդհակառակը, բարեկամութիւնը անկողմնակալ է: Չենք կրնար հանդուրժել

մէկու մը, որ կը մօտենայ մեզի երբ ակնկալութիւն մը ունի, ու իրեն անհրաժեշտ եղածը առնելէն ետք կը լքէ մեզ: Բարեկամութիւնը առ-ն-տուր չէ՛: Բարեկամութիւնը տուր-ն-... առ է: Բարեկամութեան մէջ, բարեկամներու մեծագոյն հաճոյքը տալու, զիմացիներն օգտակար ըլլալու մէջ կը կայանայ:

Օր մը հետեւեալ խօսակցութիւնը լսեցի.

«Մասնաւոր հոգ տար Պ-եաններուն, ըսաւ ամուսինը:

«Ինչո՞ւ», հարցուց կինը: «Ձանձրացուցիչ են, և ... քեզի օգտակարութիւն մը չունին»:

«Խելքդ գործածէ», ըսաւ ամուսինը. «երբ պաշտօնի կոչուի — ինչ որ հաւանական է — իրեն պէտք պիտի ունենամ, և ... մեր յարգանքը աւելի պիտի գնահատէ, երբ տակաւին պաշտօն չէ ստանձնած»:

«Իրաւունք ունի», ըսաւ կինը հիացումով: «Աւելի բարեկամական է այդպէս»:

Իրապէս, աւելի բարեկամական թուեցաւ, սակայն բարեկամութիւն չէր այդ: Բնական է որ կեանքի զանազան տպաւորէզներու մէջ այս վաճառականական յարաբերութիւնը ներկայ ըլլայ մարդոց միջև որոնք իրար օգտակար կրնան ըլլալ: Երկուստեք յարգանք ու վախ կայ: Ծնորհներ կը փոխանակուին ու իրարու ըսելիք չեն ունենար:

Բարեկամութիւնը այս չէ սակայն: Երկու բարեկամներ, անուշտ, պարտին օգնել իրար երբ առիթը ներկայանայ, բայց այնքան բնական ըլլալու է այդ որ չուտով մոռցուի: Լաւագոյն անձը, զօրութեան զգացում մը կ'ունենայ, ուրիշի մը տկարութեան ի տես: Այս զգացումը պատճառ կ'ըլլայ որ հաճոյք խառնուի նոյնիսկ ամենաանկեղծ գիւծութեան: Այսպէս է մարդկային բնութիւնը: «Մեր լաւագոյն բարեկամներու գթաբախտութեան մէջ, անհաճոյ չեղող մաս մը կը գտնենք»:

Երբ յաջող ենք կեանքի մէջ շատ բարեկամներ կ'ունենանք, ու ձախողութեան պարագային լքուած կը մնանք: Յաճախ ըսուած այս խօսքին համաձայն չեմ: Ուրտակման մը պարագային շատ են չար մարդիկ, որոնք կ'ուզեն ականատես ըլլալ գթաբախտութեան, ու կը խմբուին մեր շուրջ: Եւ ուրիշ գթաբախտներ, որոնք հեռու մնա-

ցած էին երբ երջանիկ էինք, մօտիկ կը զգան: Հոգիի մեծ ազնուութեամբ մը միայն կրնանք բախտաւոր, երջանիկ մարդոց անշահախնդիր բարեկամներ ըլլալ:

Ճշմարիտ բարեկամութիւնը անաշտ է, բարեկամներու պարտականութիւնն է զուշակել իրար գիտարութիւնները և օգնել իրար առանց սպասելու որ ուզուի իրենցմէ: Եթէ մեր բարեկամներու կարիքներուն կրնանք գահացում տալ, օգնութիւն խնդրելու զիջումէն ազատելու ենք զանոնք: Արարքի մը պատճառած զոհունակութեան հետ երջանիկ ընելու մշտապէս կարողութիւնը, հարստութեան և ուժի միակ առաւելութիւնն է:

Ուրիշ կարեւոր յատկանիշ մը բարեկամութեան — փոխադարձ հրացում: Ամէնքս ալ ունինք բարեկամներ որոնք մեզ ճշմարտութեան առջև կը դնեն: Արդարեւ, առանց այս անկեղծութեան, ճշմարիտ բարեկամութիւն չի՛ կրնար գոյութիւն ունենալ: Բարեկամի մը քննադատութեան կրնանք դիմանալ, մինչդեռ նոյն բանը պիտի դարձնէր մեզ եթէ ուրիշէ մը զար: Այս փաստ չէ՞ մեր վստահութեան թէ մեր բարեկամը հրացում ունի մեզի հանդէպ: Ըսել չեմ ուզեր որ ան կը խորհի թէ ամէն առաքինութեամբ օժտուած ենք, կամ թէ մասնաւոր հանճար մը ունինք: Աւելի բարդ է իրողութիւնը: Ըսել կ'ուզեմ թէ ուշադրութեամբ նկատի առած է մեր սխալները և մեր լաւ յատկութիւնները և ընտրած է մեզ. — աւելին, մեզ նախընտրած է ուրիշներէ:

Այս հրացման շնորհիւ է որ անկեղծութիւն կարելի է: Որեւէ զիտողութիւն կ'ընդունինք մեզի սիրող և հրացողէ մը, որովհետեւ այդ ոչինչ կը պակսեցնէ մեր ինքնազատահոգութիւնէն, առանց որուն կեանքը կրնայ անաւանելի դառնալ: Գրողներու միջև մեծ բարեկամութիւններ այս ձեով կարելի են: Աւելի լաւ է որ չունենանք անկեղծ բարեկամ մը որուն անկեղծութիւնը մեզ տրտմեցնելու միայն կը ծառայէ, որ մեզ բժախտորոշէն տեղեակ կը պահէ մեր դէմ եղած պարսաւներու մասին, ու տարօրինակ կերպով կ'անտեսէ լաւը: Բարեկամներ՝ որոնք չեն ուզեր հասկնալ մեր սէրը, չեն ուզեր ընդունիլ որ կեանքը կարճ է ու գիտար, և մարդիկ քմահաճ, ու ...

չուտով կը վշտանան, կամ կը դիտեն մեր շարժումները և իրենց ուղած ձևով կը թարգմանեն:

Առանց մտահոսվեան ու զազանիքներու փոխանակութեան իրաւ բարեկամութիւն չկայ: Բարեկամի մը հիացումը կրնայ որն է արժէք ունենալ, երբ երեւակայական եսիս հանգէպ է այդ և ոչ թէ իրական եսիս: Երկու բարեկամներու խօսակցութիւնը անհետաքրքրական կը դառնայ, եթէ անոնք չկարենան պեղել իրենց լիջատակները: Ու երբ այդ ընեն, զազանիքներու աղբիւրը կը ժայթքէ, ու խօսակցութիւնը կը դառնայ կեանքով լի ու զուարթ: Միւս կողմէ, զազանիք պահել դժուար է: Երբ ոեւէ մէկը խօսակցութեան նիւթ չունի, խօսմբի մը մէջ, ուշադրութիւն դրաւելու ճիղով իր ներաշխարհէն մասեր կը փռէ ներկաներու աչքին, և ակամայ զազանիքներ լոյսին բերած կ'ըլլայ: Ի՞նչ պէտ է ուղէք որ ձեր զազանիքը ուրիշներ պահեն, կ'ըսէ Սեդրատ, երբ դուք իսկ չկրցաք պահել զայն:

Ոչ ոք մեր ներկայութեան մեր մասին կը խօսի այնպէս ինչպէս մեր բացակայութեան: Ամէն գուրգուրանք այս փոխադարձ խաբէութեան վրայ հիմնուած է: Բարեկամութիւններ կը մեռնեն ինքէ գիտնալինք թէ մեր բարեկամները ի՞նչ կը խօսին մեր մասին մեր բացակայութեան: Որքան պիտի զարմանայինք եթէ կարենայինք տեսնել ուրիշներու մաքին մէջ շինուած մեր պատկերը: Յաճախ կը պատահի որ մեծ բարեկամներ ընդմիջտ բաժնուին չարախօս մարդոց պատճառաւ:

Կան մարդեր որոնք ցաւցնելու կամ բարեկամներ բաժնելու համար իրաւ կամ սուտ պատմութիւններ կը հնարեն: Սքանչելի օրէնք մը կայ այսպիսի պարագաներու — Վիճարանցէք անոր հետ որ կ'ըսէ թէ պայսպիսի բաներ ըսուած են, և ո՛չ անոր հետ որ ըստ'ձ է և հաւանաբար երբեք չէ ըսած:

Միշտ պարտինք պաշտպանել մեր բարեկամները, ոչ թէ չընդունելով իրողութիւնը — վասնզի սուրբեր չեն անոնք, և իրենց թերութիւնները ունին — այլ քան ինքեամբ մեր յարգանքը արտայայտելով: Կը ճանչնամ կին մը որ զբարեկամահիւ է և կ'ըսէր, երբ իր մտերիմներէն ու է մէկը իր ներկայութեան այսպանուէր, ու կը մերժէր աւելին ըսել, Իմաստութիւն է:

Ամուսնութեան պէս, ուխտ մը կը պահուեալէ բարեկամութիւնը, վասնզի անձի մը անփոփոխելի ընտրութիւնն է տարկա: Զայն կ'ընտրենք իր յատկութիւններուն համար: Յատկութիւններ՝ որոնց երբեմն առաւելագոյն չափով կը հիանանք:

Պայմաններ ըլլալու չեն — Բարեկամութիւնը յաւիտենական է: Բայց բարոյագէտ մը պիտի ըսէ, «Ի՞նչ կ'ընես երբ բարեկամդ ուրանայ քեզ: Կրնաս տակաւին սիրել զինք երբ բանտարկեալ մըն է, կամ զլիսատուելու կ'ըթայ»: Պէտք է խոստովանիլ որ կեանքի մէջ ամենէն դժուար բաներէն մին, բարեկամներէն դաւուրին է: Բայց իրաւ բարեկամ մը երբեք չի դաւեր:

Կ'ըսուի թէ այրերու և կիներու միջև եղող բարեկամութիւն մը երբեք չի կրնար հասնիլ այրերու բարեկամութեան մակարդակին: Մտաւոր յարաբերութիւնն ոչ միայն կարելի է երկու սեռերու միջև, այլ աւելի դիւրին է: «Երկու երիտասարդ հոգիներու բարեկամութիւնը», կ'ըսէ Կէօթէ, «այնքան հրապուրիչ է, երբ աղջիկը կը սիրէ սորովիլ, և տղան՝ սորովեցնել»: Համագործակցութիւն ու գուրգուրանք աւելի բնական է քան մրցակցութիւն, այր և կինը միջև: Կ'ինը երկրորդական զերը սիրով կ'ընդունի ու կուտայ քաջալերութիւն, նեցուկ ըլլալով:

Եթէ այսպիսի բարեկամութիւն մը ամուսնութեան առաջնորդէ, թերեւ երկտասարդ զոյգին սէրը աւելի խորունկ ըլլայ: Յաճախ պատահած է որ երջանիկ ամուսնութիւն մը, մի քանի տարի վերջ իրաւ բարեկամութեան վերածուած է, շատ մը առաւելութիւններով: Այր մը և կին մը, նոյնիսկ եթէ չեն ամուսնացած, կրնան իրր մտերիմ բարեկամներ վտահիլ ու արժեւորել զիրար:

Երկու լուծումներ կան այր և կինը բարեկամութեան բարդ հարցին: Առաջինը սիրոյ և բարեկամութեան միացում մըն է — այսինքն կազմումը կապի մը որ թէ իմացական և թէ զգացական է: Երկրորդը այն է թէ այր և կին իմացական բանի մը վրայ հիմնեն իրենց բարեկամութիւնը, իրենց այլ կարիքները արդէն իսկ գոհացած ըլլալուն:

Շատ մը այրեր և կիներ հոգեւոր մեծատորի մը բարձր ու մաքուր բարեկամութեան մէջ կը գտնեն իրենց փնտած մտե-

րիմը: Ոմանք ալ կը դիմեն իրենց կոչումին գիտակից բժիշկներու, որոնք առանց նախապաշարման մտիկ կ'ընեն խոստովանութեանց: Բժիշկ մը պարտի արուեստագետ ալ ըլլալ: Հասկնալու համար իր հիւանդները իր փիլիսոփայ մը: Մեծ բժիշկ մը ոչ միայն մարմնի միջոցաւ միտքը կը բուժէ, այլ մտքին միջոցաւ մարմինը: Ան իրաւ ու հոգեւոր բարեկամ մըն է:

Ոմանց համար գիրքերը իրենց ընկերներն են, ու զրազէտները իրենց բարեկամները: Գրագէտներ կրնան շատ մը ընթերցողներ ազատել զանազան վախերէ: Ընթերցումի մը ընթացքին, անհատը պատմութեան մէջ կը հանդիպի անձի մը որուն ինք կը նմանի: Այսպէսով իր թերութիւնները մեծ մեղքեր չեն թուիր, ու ներաշխարհը կը խաղաղի: Այլեւս մինակ չզգար: Իրեն նման ուրիշներ ալ գտած է: Tolstoy-ի և Stendhal-ի հերոսները մեծ գիր ունեցած են պատանիներու կեանքերուն մէջ, լուծելով անոնց դժուարութիւնները:

Ուշագրութեամբ ընտրեցէք ձեր բարեկամները: Երբ ընտրէք, փորձեցէ՛ք հասկընալ զանոնք: Բարեկամութիւն մը, հոգեկան կամ այլ, կարելի չէ առանց հաւատքի կամ հաւատարմութեան: Պիտի կարեւորագոյն պայտէսով մեծ մտքեր ունենալ ձեր շուրջ: Մի վախճաք մտերմութիւններ մշակելէ անոնց հետ: Մեծ մտքեր ձեզ այնպիսի բարձունքներու կը տանին, ուր կը գտնէք ձեր անձը: Պատտնի և Pascal-ի հետ հաղորդուելու համար, ամենազուտ մարդիկ իրենց պատեաններէն դուրս կ'ելլեն: Հիւանալի գրքի մը ընթերցումը խօսակցութիւն մըն է — գիրքը կը խօսի և մեր հոգին կը պատասխանէ:

Ու է ընկերութեան գոյութիւնը պայմանաւոր է գոյգերով և ընտանիքներով, որոնք կրնան նկատուիլ նախնական բջիջներ: Մարդկային մարմնի հիւսկէները իրար կը միանան ջիղերու բջիջներով: Ընկերութեան պարագային ալ նոյնը պէտք է ըլլայ: Ընտանիքներ իրար զալու են: Ու այս կ'ըլլայ բարեկամութեամբ: Աննիթ ու նիւթական սիրոյ թելերը հիւսքանչ ու նուրբ ոտայն մը կը հիւսեն, առանց որուն մարդկային ընկերութիւնը չի կրնար գոյութիւն ունենալ:

Ա. Մ.

Ս. ՅԱՆՈՒՆ ԵՆՐՍԷՆ

Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ա Կ Ա Ն Ք - Բ Ե Մ Ա Կ Ա Ն Ք

● ԴՆ. 3 Մարտ. — Վարդանանց նախածը մեծ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ պաշտուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ: Հանդիսացեալն էր Գեր. Տեղապահ Ս. Հայրը:

● ԵՆ. 4 Մարտ. — Ս. Վարդանանց զօրավարը մեծ (Յիւսակ մեռելոց եւ սօս ազգային): Ս. Աթոռոյ ժառանգաւոր սաները արժանապէս փառաւորեցին Վարդանանց տունը, ըստ սովորութեան իրենց մէջէն ընտրելով օրուան զպրապետը Ս. Աթոռոյ մէջ, Վարդանանց տունը կը նկատուի ժառանգաւորաց սաներու տունը, ինչպէս Ս. Սեփանտը տունն է սարկաւազաց: Առաւտեան ժամերգութենէն ետք, աւագ խորանին վրայ մատուցուեցաւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ: Ժամարան էր, ըստ ընկալիչ սովորութեան՝ Ժառանգ. վարժարանի եւ Ընծայարանի տեսչ՝ Նոյ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Արարհաման, որ քարոզեց: Բնարան առնելով եղիշէէն, «Հաւատարեցէ մահ մեր ընդ մահու արդարոյն և հեղուժ արեան մերոց ընդ արիւն սուր մարտիրոսացն և հանցելի Աստուած կամաւոր պատարագաւ և մի տացէ զեկեղեցի մեր ի ձեռս հեթանոսաց»: Ամէն տարի Վարդանանց յիշատակը կը տօնենք մեծ ոգևորութեամբ: Թէև մեր զարաւոր պատմութեան ընթացքին ունեցած ենք շատ մը բերիչ պատերազմներ, որոնց վախճանը շատ անգամ եղած է յաջող և շատ աւելի փառաւորքան Աւարայրի ճակատամարտը, սակայն անոնք մեր քրտին չեն խօսիր այնպէս ինչպէս այս վերջինը: Այս նահատակութիւնը ինչո՞ւ խրախուսանք և ոգևորութիւն կը ստեղծէ մեր քրտնի մէջ. վասնզի Վարդանանք ատով պաշտպանեցին ազգի մը երկու զերագոյն սկզբունքներն ու պահպանման ազգակները — կրօնն ու հայրենիքը: Հայրենագուրկ ժողովուրդներ կը նմանին նաւերու՝ որոնց խաբիսիները կտրած ըլլալով ծովի բացերուն վրայ, ալիքներէն տարուբեր կը տատանին շարունակ, վաղ կամ ուշ ընկղմելու սահմանուած: Մենք ալ, իրրեւ վարդանանց արժանաւոր յաջորդներ, մեր կարգին, պարտինք գուրգուրանքով պահել մեր ազգային արժէքները մանաւանդ այս օրերուն, ուր աւելի մեծ է ազգին սպառնացող վտանգը — վտանգը ձուլման ու այլասերման — օտար մշակոյթներու ազդեցութեանց ենթակայ ու օտար միջավայրերու մէջ ցրուած մեր ժողովուրդի բեկորներուն: Մինչև որ աստուածային մէկ բարեգէպ կարգադրութեամբ, ինչպէս որ իտալացիները հրեղէն սիւնին առաջնորդութեամբ մտան Աւետեաց երկրը, մենք ալ բախտը ունենանք ամբողջութեամբ մեր նուիրական հայրենիքին մէջ: Ս. Պատարագէն ետք, Գեր. Տեղապահ Ս. Հայրը նախագահեց օրուան յատուկ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր կարգին: